

Wees niet bang

Ledevaartkerk Chaam, Paasochtend, 9 april 2023.

Ds. Sara Dondorp

Eerste lezing: Exodus 14:9-14

Tweede lezing: Johannes 20:1-18

Inleiding

Pasen is een feest van bevrijding en een feest van vreugde. De synagoge viert met Pesach de bevrijding uit slavernij, dit jaar ongeveer op hetzelfde moment als wij. Het is treurig dat het feest in Jeruzalem momenteel wordt overschaduwed door gewelddadigheden. Ongetwijfeld verlangen velen daar bevrijding uit die spiraal.

Vanmorgen lezen we over het begin van de bevrijding uit slavernij, het volk bevindt zich aan de oever van de zee, nog vóór de tocht door de woestijn. Klem tussen het leger van de Farao en de zee. Maar Mozes zegt: "Wees niet bang!"

"Wees niet bang!" zegt ook de engel tegen de vrouwen, in het Paasevangelie naar Matteüs, dat we vanmorgen vroeg lasen. Wees niet bang, laat je angsten los, sta op en ga verder!

Bij de kerkdienst van Pasen hoort onlosmakelijk de versie van het Paasevangelie naar Johannes. Dat lezen we zo dadelijk, Johannes 20. Daar zijn de accenten heel anders dan bij Matteüs. Je zou het twee invalshoeken op het mysterie kunnen noemen. Ook hier krijgt Maria de opdracht om vooruit te kijken.

Overdenking

Gemeente van Jezus Christus,

Pesach is het feest van bevrijding. En dat gaat niet vanzelf. De Israëlieten zijn bang. Doodsbang. Ze zitten klem. Tussen de zee aan de ene kant en het leger van de Farao aan de andere kant. Ze zijn dus niet voor niets bang. Een beetje zoals de bevolking van Bachmoet. En deze week helaas ook in Jeruzalem, Gaza en Libanon. Het lijkt of de bevrijding uit slavernij is doodgelopen. Mensen kunnen geen kant meer op, de dood is vlak bij. Liever nog dan deze doodsangst waren ze in Egypte gebleven. In hun angst vallen ze uit tegen Mozes. Hun vertrouwen in de bevrijding zijn ze volledig kwijtgeraakt. Hadden we soms niet net zo goed in Egypte kunnen sterven? Zijn er soms geen graven in Egypte? Het klinkt bijna cynisch. Egypte is immers het land van de grafmonumenten. Egypte is in zekere zin het land van de dood. De God van Israël is een God van de levenden, maar het vertrouwen in die God van levenden moet nog groeien. Vooralsnog vertrouwen ze meer op het bekende. De beklemming van de slavernij, het wonen in 'angstland'. Liever de bekende ellende dan de onbekende weg daar uit. Want onbekend is spannend, ongewis, angstwekkend. Wees niet bang! zegt Mozes tegen het volk in doodsangst. Het zou een motto voor Pasen kunnen zijn. Wees niet bang, laat je angsten los, sta op, durf te geloven in de weg van bevrijding. Wees niet bang, de Eeuwige zal voor jullie de strijd leveren! Jullie hoeven niets anders te doen dan afwachten.

Eerlijk gezegd heb ik wel een beetje moeite met die conclusie. Wacht rustig af, God zal het wel oplossen.... In de praktijk is dat een houding waar we niet verder mee komen. Als ik denk aan alle crises waar we in ons land mee kampen. Stikstofcrisis, huizen- en energiecrisis, zorginfarct, lerarentekort... En dan vergeet ik er vast nog een paar. Al die problemen lossen zich heus niet vanzelf op, alleen maar afwachten zal het er niet beter op maken. En internationaal zijn er ook nog heel wat crises waar mensen soms zelfs depressief van worden. Wat te denken van milieuproblematiek, biodiversiteit, oorlog... De houding 'God zal het wel oplossen' is niet altijd het antwoord. Waarom hier, bij de bevrijding uit Egypte, dan wel?

Ik denk dat het over die angst gaat. De doodsangst. De Israëlieten zijn verlamd van angst. Ze zijn niet meer in staat om vooruit te kijken, naar de toekomst. Ze kunnen alleen nog achteruit kijken, naar het verleden waar ze nu juist afscheid van wilden nemen. Zelf zijn ze door hun angst niet in staat in beweging te komen. Dus moet de beweging ergens anders vandaan komen. Wat Mozes doet is hun angst bezweren: Wees niet bang! Het zal goed komen. De Eeuwige zal ons bevrijden! En dat gebeurt ook, want niet veel later zal de zee splijten. De bevrijdende kracht van de Eeuwige blijkt groter dan de angst. Zelfs de ons bekende werkelijkheid is er aan ondergeschikt. Het onmogelijke gebeurt: de zee splijt uiteen om een weg naar bevrijding mogelijk te maken.

Vanmorgen vroeg lazen we bij het Paasvuur het Paasevangelie. Matteüs beschrijft de opstanding als een kosmisch gebeuren. Op het moment dat Jezus sterft, dat lazen we afgelopen vrijdag, beeft de aarde, splijten de rotsen en worden graven geopend. De ons bekende werkelijkheid is ondergeschikt aan Gods bevrijdende kracht. Matteüs maakt duidelijk dat met Jezus' dood de wereld verandert. Op de vroege ochtend van de derde dag, beeft de aarde opnieuw. Een engel daalt uit de hemel af en rolt de steen voor het graf weg. De bewakers zijn doodsbang. Letterlijk. Ze vallen als dood neer. Dit gebeuren is niet voor hen bedoeld. Zij blijven steken in angst. Zo niet de vrouwen. Bij Matteüs komen er twee Maria's bij het graf. "Wees niet bang!" zegt de engel, en de vrouwen zijn niet bang. Ze krijgen de opdracht om naar Galilea te gaan. Daar zullen ze Hem ontmoeten, daar zal het goede nieuws klinken. De weg van bevrijding begint opnieuw, daar waar Jezus begonnen was.

De evangelist Johannes vertelt het verhaal heel anders. Je kunt niet zeggen dat één van de twee gelijk heeft. De opstanding staat zover buiten onze gebruikelijke werkelijkheid dat het niet in één eenvoudige vertelling te vatten is. De evangelisten beschrijven het mysterie vanuit verschillende perspectieven. Bij Johannes lezen we niets over angst. Hier zien we vooral verwarring en verbijstering. Geen aardbeving, geen kosmische verschijnselen. Helemaal niets. De opstanding is alleen zichtbaar door wat er níét te zien is. Het begint met de steen voor het graf. Die is er niet. Wel zijn er behalve Maria Magdalena twee leerlingen. Zij lopen het graf binnen, in grote haast. Johannes maakt er een zeer bewegelijk verhaal van. Petrus rent naar binnen, vervolgens de andere leerling ook. Ze zien de linnen doeken liggen. Netjes opgerold. Daardoor is duidelijk dat er geen grafrovers zijn geweest. We zien opnieuw wat het níét is. Maar wat er wél is gebeurd, dringt maar heel langzaam door. Zo maakt Johannes duidelijk dat dit van een andere orde is. Wat hier gebeurd is, valt buiten

het menselijk bevattingsvermogen. Hij beschrijft dat niet in termen van kosmische verschijnselen, maar door de overtuigingskracht van wat er níét te zien is.

Petrus en de andere leerling gaan terug naar huis. Ze laten Maria Magdalena alleen achter. Zij is niet zozeer bang, als wel heel verdrietig. In haar verdriet ontmoet ze de tuinman, die ze om hulp vraagt. En dan herkent ze in de tuinman Jezus, haar meester. Jezus, die haar herkent als zijn leerling. Twee mensen die elkaar herkennen en erkennen. Daar begint vertrouwen. Daar begint geloof. "Houd me niet vast", zegt Jezus tegen haar. Ze mag het verleden loslaten en de toekomst tegemoet gaan. Ga het de leerlingen vertellen. Ga het de wereld vertellen!

Er is iets onvoorstelbaars gebeurd! De weg van liefde, barmhartigheid en medemenselijkheid die Jezus is gegaan, is niet doodgelopen, zoals dat eerst leek. Er is een nieuw venster op leven en toekomst open gegaan. Een venster naar een nieuwe werkelijkheid waarin angst of verdriet weliswaar nog steeds bestaan. We hebben immers nog altijd te maken met allerlei onzekerheden. Voor de inwoners van Bachmoet is de oorlog niet ineens weg. En in Israël lijkt het kruitvat van verschillen weer te ontvlammen... Christenen in Iran leven nog altijd in grote onzekerheid. Jongeren liggen nog altijd wakker van de milieuproblematiek. Er is in onze werkelijkheid nog genoeg te doen op de weg naar vrede en rechtvaardigheid. En toch.... In de opstanding van Jezus is de dood overwonnen. Een venster naar een nieuwe werkelijkheid. Angst en verdriet hoeven niet meer verlamdend te zijn. Wij mensen zijn zoveel meer dan onze angst of ons verdriet. Het goede nieuws van Pasen geeft nieuw perspectief, geeft moed en hoop om niet in moedeloosheid te blijven steken. Wij mogen opstaan en hoopvol de toekomst tegemoet gaan. Want Jezus leeft! Halleluja!